Valiokunnan lausunto VaVL 5/2026 vp– HE 107/2026 vp

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle kuolinpesän sähköistä asiointia koskevaksi lainsäädännöksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle kuolinpesän sähköistä asiointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 107/2026 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:
- apulaisoikeusasiamies Susanna Lindroos-Hovinheimo, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- erityisasiantuntija Esa-Pekka Saari, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Kaj Välimäki, valtiovarainministeriö
- johtava veroasiantuntija Sami Varonen, Verohallinto
- asianajaja Veera Kaunisvaara, Suomen Asianajajat
- lakiasiainjohtaja Kati Hannikainen, Veronmaksajain Keskusliitto ry

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:
- oikeusministeriö
- vanhusasiavaltuutetun toimisto
- Digi- ja väestötietovirasto
- Finanssiala ry
- Suomen Hautaustoimistojen Liitto ry
- Suomen Kiinteistöliitto ry

Hyväksytty
3.1

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa kuolinpesän sähköinen asiointi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuolinpesän palvelualustasta ja laki kuolinpesän osakasrekisteristä. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi useita lakeja sekä oikeusministeriön että valtiovarainministeriön hallinnonalalla. Muutoksia ehdotetaan muun muassa perintö- ja lahjaverolakiin. Esityksen yhtenä tavoitteena on nykyaikaistaa perintöverotusta siirtymällä perukirjasta perintöveroilmoituksen perusteella toimitettavaan perintöverotukseen ja tuottaa rakenteinen perintöveroilmoitus sähköistä ja paperista asiointia varten.

Verohallinnon sähköisessä asiointipalvelussa tarjottavia palveluita ehdotetaan laajennettavaksi kuolinpesille tarjottaviin sähköisiin palveluihin. Verohallinnon OmaVerossa toteutettavalla kuolinpesän palvelualustalla tarjotaan sähköisen asioinnin palvelu ehdotettuun Digi- ja väestötietoviraston uuteen kuolinpesän osakasrekisteriin sekä mahdollisuus sähköisen perukirjan ja perintöveroilmoituksen laatimiseen. Perunkirjoitus on jatkossa mahdollista toimittaa osittain tai kokonaan sähköisesti. Kuolinpesällä on edelleen mahdollisuus paperiseen asiointiin. Perunkirjoitukselle tarkoitettua määräaikaa pidennetään kolmesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen ja perukirjan sisältöä ajanmukaistetaan.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esityksen tavoitteita on yleisesti ottaen kannatettu. Tärkeänä on kuitenkin pidetty mahdollisuutta myös paperiseen asiointiin ja tuotu esille myös se, että lakiehdotuksen myönteiset vaikutukset jäävät paperiasiakirjoilla asioivien kuolinpesien osalta kuitenkin vähäisemmiksi. Kuulemisessa on myös korostettu ohjeistuksen merkitystä.

Valtiovarainvaliokunta keskittyy lausunnossaan toimialansa mukaisesti esityksessä ehdotettuihin perintöveroilmoitusta koskeviin muutosehdotuksiin. Valtiovarainvaliokunta kannattaa tavoitetta mahdollistaa kuolinpesän sähköinen asiointi ja pitää muutosehdotuksia perusteltuina.

Perintöveroilmoitus

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tapaa, jolla perilliset ilmoittavat tietoja perintöverotuksen toimittamista varten.

Perukirja on keskeisiltä osin yksityisoikeudellinen asiakirja, jolla on erilaisia käyttötarkoituksia. Voimassa olevan lain mukaan Verohallinto toimittaa perintöverotuksen perukirjan perusteella ja, jos perinnönjako on jo toimitettu, lisäksi jakokirjan perusteella. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa perinnönjättäjän jälkeen ei ole laadittava perukirjaa, eli ns. ulkomaan kuolinpesissä, tai joissa verovelvollisuus alkaa myöhemmin kuin perinnönjättäjän kuolinhetkellä. Näissä tilanteissa verovelvollisen on nykyäänkin annettava veroilmoitus.

Voimassa olevan laissa perintöverotusta koskevasta ilmoittamisvelvollisuudesta säädetään yleisluontoisesti lähinnä edellyttämällä pesän ilmoittajalta perukirjan antamista Verohallinnolle, eikä laissa ole tarkemmin yksilöity ilmoitettavia tietoja ja eri henkilöiden vastuuta ilmoitettavista tiedoista. Koska perukirja on vapaamuotoinen, ovat perukirjat esityksen mukaan omiaan

vaihtelemaan laadultaan ja aiheuttamaan verovelvollisten keskuudessa epäselvyyttä perintöverotusta varten ilmoitettavista tiedoista ja niiden merkityksestä perintöveroa määrättäessä sekä virhealttiutta tietojen merkitsemisestä perukirjaan. Nykyisin perukirjan tietojen tekninen tallentaminen ja muuntaminen perintöverotusta varten käyttökelpoiseksi tietosisällöksi on manuaalista virkailijatyötä edellyttävää jo ennen perintöverotuksen toimittamista, mikä olennaisilta osin johtuu puuttuvasta määrämuotoisesta ilmoitusrakenteesta.

Esityksessä ehdotetaan, että nykyisestä perukirjaan perustuvasta perintöverotuksen toimittamisesta siirryttäisiin yleisen perintöveroilmoituksen perusteella toimitettavaan perintöverotukseen. Ehdotettu muutos edellyttää muutoksia perintö- ja lahjaverolain säännöksiin erityisesti liittyen ilmoittamisvelvollisuuden perusteisiin. Kuten nykyisin perukirjan osalta, kuolinpesän ilmoittajan tulee antaa Verohallinnolle perintöveroilmoitus ja sen liitteenä perukirja yhden kuukauden sisällä perunkirjoituksen toimittamisen määräajasta. Yleinen perintöveroilmoitus ja perukirja voidaan antaa Verohallinnolle joko postitse tai kuolinpesän palvelualustalta. Kuolinpesän palvelualustalla on viranomaistietoina käytettävissä tiedot kuolinpesän osakasrekisteristä ja Verohallinnolla olevat tiedot perittävän sekä eloonjääneen puolison myötävaikutuksella myös eloonjääneen puolison varoista ja veloista. Esitietoja on mahdollista käyttää perintöveroilmoituksen ja perukirjan laatimisessa.

Perunkirjoitus on ehdotetun uudistuksen käyttöönoton jälkeenkin keskeisiltä osin yksityisoikeudellinen toimitus ja perukirja yksityisoikeudellinen asiakirja. Perunkirjoituksella ja perukirjalla on kuitenkin yleisen perintöveroilmoituksen kannalta edelleen merkitystä.

Kuolinpesän palvelualustalla tarjottavan perukirjan ja perintöveroilmoituksen laatimismahdollisuuden arvioidaan helpottavan ennen kaikkea yksinkertaisempien kuolinpesien sähköistä asiointia sekä parantava perukirjojen ja perintöveroilmoitusten laatua. Sähköisen perintöveroilmoituksen rakenteisuuden ja palvelualustan laatimista tukevan teknisen muotoilun sekä veroilmoituksen täyttöohjeistuksen arvioidaan esityksessä osaltaan ehkäisevän ilmoittamisvirheitä ja siihen liittyviä seuraamuksia nykytilaan verrattuna, koska vastaavaa yksityiskohtaista viranomaisohjeistusta ei voi tarjota vapaamuotoisesti laadittaville perukirjoille (ks. HE s. 35).

Saadun selvityksen mukaan rakenteinen perintöveroilmoitus mahdollistaa lisäksi nykyistä tehokkaammin perintöverotuksen toimittamisen, samoin kuin asioiden tutkimisvelvollisuuden ja automaattisen päätöksenteon kohdistamisen perintö- ja lahjaverolain voimassa olevan sääntelyn (33 ja 33 b §) mukaisesti nykyistä tarkoituksenmukaisemmalla tavalla.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille se, että kaikki eivät ehdotettua palvelualustaa käytä eikä kaikkien voida edellyttää sitä käyttävän. Esitys mahdollistaa kuolinpesän asioinnin jatkossakin myös paperilla. Kuten esityksessä on tuotu esille, paperilla asioivien kuolinpesien päättäessä antaa perintöveroilmoituksen ja perukirjan kokonaan tai osittain paperisena merkitsisi menettely jossain määrin lisätyötä etenkin silloin, kun perintöveroilmoituksen lomakkeita ei päätetä käyttää osana perukirjaa. Toisaalta on myös arvioitu, että rakenteinen perintöveroilmoitus ja sen täyttämistä tukevat täyttöohjeet helpottavat myös paperiasioijia nykytilaan verrattuna. Esityksen mukaan paperiasioijat voivat välttää moninkertaista työtä ottamalla veroilmoituksessa käytettävät lomakkeet perukirjan osaksi

perukirjan vaatimusten täyttämiseksi, kuten esimerkiksi verolomakkeiden vara- ja velkalistaukset.

Rakenteinen perintöveroilmoitus ohjaa myös paperilla tapahtuvaa ilmoittamista verolomakkeiden ja veroilmoituksen täyttöohjeiden perusteella. Verohallinto vahvistaa verolomakkeet ja veroilmoituksen täyttöohjeet perintö- ja lahjaverolain 28 §:n nojalla. Nimenomainen laintasoinen sääntely ilmoittamisvelvollisuuden perusteista, jonka nojalla Verohallinto vahvistaa verolomakkeet ja veroilmoituksen täyttöohjeet, olisivat esityksen mukaan keino ehkäistä nykyisin perintöverotukseen liittyviä ongelmia. Ilmoittaminen tukisi myös hallinnon palvelu- ja neuvontaperiaatteen mukaista toimintaa, kun veroilmoitus kuuluisi selkeästi Verohallinnon toimivaltaan toisin kuin yksityisoikeudellisia tarkoitusperiä varten laadittava perukirja (ks. HE s. 20).

Kuolinpesän osakkaat voisivat halutessaan myös asioida osittain digitaalisesti ja osittain paperilla. Osa kuolinpesän osakkaista voi myös asioida digitaalisesti ja osa paperitse. Saadun selvityksen mukaan digitaalisesti asioivien osakkaiden tai kuolinpesän selvityksessä avustavan tulee vastaavasti kuin kokonaan paperilla tapahtuvan asioinnin tilanteissa huolehtia kuolinpesän yhteishallinnossa siitä, että digitaalisia palveluita käyttämättömät osakkaat saavat käyttöönsä palvelualustalla tarjottavat tiedot. Esityksen mukaan digitaalisesti asioivan hyödyt tulisivat olemaan merkittävämmät kuin paperiasioijan, mutta Digitaaliset palvelut helpottaisivat kuitenkin myös paperitse asioivaa siten, että paperilla asioiva saisi perunkirjoitusta varten tarvittavan sukuselvityksen keskitetysti ja nykyistä vähemmällä vaivalla perustettavaksi ehdotetusta kuolinpesän osakasrekisteristä. Paperiasioinnin luonteesta kuitenkin johtuisi, ettei siinä voida mahdollistaa kaikkia digitaalisissa palveluissa toteutettavia sujuvoittamishyötyjä, kuten reaaliaikaista ja automatisoitua tietojen siirtoa asiakirjojen välillä.

Yksittäisenä kysymyksenä kuulemisessa on nostettu esille ehdotetun perintö- ja lahjaverolain 29 a §:n, jonka mukaan perukirja on annettava yleisen perintöveroilmoituksen liitteenä, suhde saman lain 32 §:ään, jossa perukirja on mainittu niiden asiakirjojen luettelossa, jotka säännöksessä mainitut tahot ovat velvollisia antamaan erillisestä kehotuksesta. Tältä osin valiokunta korostaa, että perintö- ja lahjaverolain 29 a § on yksiselitteinen, perukirja on annettava yleisen perintöveroilmoituksen liitteenä, ja säännös on osa yleiseen perintöveroilmoitukseen perustuvaa ilmoittamisvelvollisuutta. Sen sijaan ilmoittamisvelvollisuudesta on pidettävä erillään asiakirjojen esittämisvelvollisuus tarkastuksessa, jota esitetään täsmennettäväksi perintö- ja lahjaverolain 32 §:ssä. Säännöksessä on esimerkkinä mainittu perukirja, jotta myös se kuuluu nimenomaisesti esittämisvelvollisuuden piiriin kuuluvaan aineistoon.

Vaikutus perintöverokertymään

Esityksessä on arvioitu, että perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämisellä sekä perintöverotuksen ilmoittamismenettelyn muutoksilla on vaikutuksia perintöverotuksen käsittelyaikoihin ja sitä kautta tilapäisesti verokertymään. Suuruuteen liittyy kuitenkin huomattavaa epävarmuutta. Nykyisin perinnönjättäjän kuolinpäivästä perintöveron maksuunpanoon kuluu tyypillisesti keskimäärin noin 10—16 kuukautta. Muutosten myötä tavoitteena on, että vähintään 80 prosenttia perintöveropäätöksistä voidaan antaa 12 kuukauden kuluessa perinnönjättäjän menehtymisestä. Valtiovarainministeriön uusin perintö- ja

lahjaveroennuste vuodelle 2028 on 1 098 miljoonaa euroa, josta esityksen mukaan noin 80 prosenttia arvioidaan kertyvän perintöverosta. Esityksen mukaan euromääräisesti tämä tarkoittaisi noin 70 miljoonan euron kasvua verokertymään vuonna 2028. Vuodesta 2029 alkaen perintöverokertymän ennakoidaan palautuvan normaalitasolle, koska kyseessä on kertaluonteinen ajoitusvaikutus ilman pysyvää vaikutusta veropohjaan (ks. HE 28—29).

Maksut

Kuolinpesän palvelualustan ja sillä tarjottavien palveluiden käyttö olisi kuolinpesille maksutonta lukuun ottamatta kuolinpesän osakasrekisterin tietojen hyödyntämistä. Kuolinpesän osakasrekisterin tiedoista perittäisiin maksut vastaavasti kuin Digi- ja väestötietovirasto, Ahvenanmaan valtionvirasto, evankeli-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkko ja Kansallisarkisto nykyään perivät maksun perunkirjoitusta varten.

Tällä hetkellä kuolinpesän osakkaat tai heidän valtuuttamansa joutuvat itse arvioimaan miltä sukuselvitystietoja tarjoavilta toimijoilta tiedot tilataan. Jokainen toimija perii tietojen luovutuksesta oman maksunsa. Ehdotuksen toteutuessa viranomaisrekistereissä olevat tiedot koottaisiin Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämään kuolinpesän osakasrekisteriin. Digi- ja väestötietovirasto vastaisi tietojen yhdistämisestä ja valtio takaisi viranomaisrekistereistä saatavien tietojen julkisen luotettavuuden. Asiakas saisi kaikki tiedot yhdistettynä käyttöönsä maksamalla tiedoista summan, joka voidaan kertoa hänelle tilausvaiheessa. Sekä kirkkojen että valtion viranomaisten perimät maksut perustuisivat tietojen tuottamisesta kullekin aiheutuviin kustannuksiin eli ns. omakustannusarvoon.

Esityksen mukaan tasamaksuihin siirtyminen tarkoittaa, että nykytilassa vähillä suoritteilla selviävät ja siten vähemmän sukuselvitystiedoista maksavat kuolinpesät joutuvat jatkossa maksamaan kuolinpesän osakkaiden selvittämisestä jonkin verran nykyistä enemmän. Vastaavasti esimerkiksi tuhansien eurojen kokonaiskustannuksia ei pääse jatkossa muodostumaan, eikä tyypillisistä lisäselvityksistä perittäisi erillisiä maksuja. Esityksessä on arvioitu, että kuolinpesän osakasrekisterin tietojen perittävän maksun suuruus olisi nykytilaa paremmin ennakoitavissa, eikä yksittäisille kuolinpesille kohdentuisi kohtuuttomia kustannuksia kuolinpesän osakkaiden selvittämisestä. Saadun selvityksen mukaan osakasrekisterin tietojen tilaamisesta perittävä maksu käsittäisi useat tyypilliset lisätietotarpeet. Kuitenkin poikkeuksellisissa tilanteissa asiakas voi joutua osana kuolinpesän selvittämistä tilaamaan sukuselvitystietoja, joista hän joutuu maksamaan erillisen maksun.

Valtiovarainvaliokunnalla ei sinällään ole huomautettavaa maksuja koskevaan ehdotukseen, mutta pitää hieman puutteellisena sitä, että vielä ei tiedetä maksujen suuruutta, vaikka maksujen kokonaistaso voi nousta. Esityksen mukaan lopulliset maksujen suuruudet määräytyvät osana virastojen maksuasetusvalmistelua ja kirkkojen omia päätöksentekoprosesseja.

Muuta

Valtiovarainvaliokunta nostaa lisäksi hallintovaliokunnalle esiin sen, että eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia on kuulemisessa esittänyt huomioita yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta sekä asiakirjojen säilytyspalveluun talletettujen tietojen luonteesta.

Valiokunnan lausunto VaVL 5/2026 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Valtiovarainvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 20.10.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Riitta Kaarisalo sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tarja Järvinen